

notranje intenzivnosti, zakaj nekatere slike iz narave same s preprosto simboliko govore o pesniščini odzivnosti in krčevitosti (Jesen, Samotnost, Zakoreninjenost). Tako Glazerjeva poudarja drugi najmočnejši element svoje poezije, to je svet narave, ujet s specifično pokrajino, kot jo kažejo barviti pejzaži in izraziti obrazi.

Četrty cikl Besede izpod trna je v primerjavi s poprejšnjimi stopnjevano rezek, razpoložensko podajoče intoniran in se v njem rišejo skrajne meje njene osebne krize, saj v prvi plan stopajo obup praznine, misel na smrt in večnost, ki naj bi ji človek pravičnik šel nasproti — z vero v absolutno razsodbo nad tem, kar je bival. In da bi trpljenje ne bilo samo muka, temveč tudi odrešitev. Tako v pesmih Krvava sodba in Besede izpod trna udari na dan kontemplacija, kakršne že dlje nismo zasledili v naši poeziji.

V sklepnem ciklu Ujma so zbrani najlepši obrazi iz narave, v njem je dosledno izpričan poseben ton poezije Alenke Glazerjeve, kakor ga soustvarjajo motivi, snov, izrazje ter čustvena in miselna predloga. Tu moremo najti tudi najpomembnejšo pesem celotne zbirke, to je Epilog: Oživiljena pravljica, za katero bi smeli trditi, da ni samo vrh dosedanjega ustvarjalnega napora, temveč so v njej elementi, ki bi ji lahko pokazali ustvarjalno pot naprej. Namreč: v tej pesmi njen trdno formiran svet z elementi irealnosti dobiva dimenzije moderne poezije, ki bi ji s paralelizmom ljudske prvinskosti odprle pot tudi v novo metaforično plast. Pričujoča poezija Alenke Glazerjeve namreč nosi pečat neposrednega realističnega izraza, ki si je pomagal navzgor s simboliko.

France Pibernik

HERMAN VOGEL, RAZDALJE RASTEJO.* Pred nami je nova pesniška zbirka, knjižni prvenec mladega pesnika, ki svojih študentovskih let ni sklenil samo z diplomom in odhodom k vojakom, pač pa tudi z izročitvijo rokopisa pesniške zbirke založbi. To je notranja urejenost, to je stil, ki ga pesnik sam ironizira v pesmi *Pogovori na meji ena sicer v drugačni zvezi, vendar zveza je*. S svojimi *razdaljami* pa kot vsak knjižni prvenec, posebno še pesniška zbirka, terja kar se da občutljivega in razumnega vrednotenja, da bi se ne ponovilo tisto, kar se je že tolikokrat zgodilo, da so pesnika pretrdo prijeli, prihodnost pa se je izkazala pravičnejša. Nasprotni primeri so manj znani, a gotovo so, in to seveda prav tako ne v čast kritikom. Ker pa vemo, da je kritika stvar trenutka in v veliko primerih tudi brez odmeva, njena ozkosrčnost zato nima tolikšne teže; so pa tukaj še oziroma bodo prihajali literarni zgodovinarji, ki bodo zmote pravično in razumno izravnali (o, da bi jih!) Brez ironije: srečanje s knjižnim prvencem je resnično večkrat zahtevno, preden se človek vživi v novi doživljajski in miselni svet.

Toda Herman Vogel se je z objavami svojih pesmi v glasilih in revijah nekako nevsiljivo in neizzivalno vraščal v našo literarno srenjo, in zato toliko bolj zanesljivo. Njegova pesniška zbirka *Razdalje rastejo* to samo potrjuje.

* Herman Vogel, *Razdalje rastejo*. Opremil France Anžel — založila založba Obzorja Maribor 1968.

V zbirki je Vogel razvrstil svoje pesmi v troje poglavij, ki jim je za motta izbral odlomke iz domačega izročila — Skalarja, Prešerna in Kosovela. Tako razvrščene pesmi dajejo vtis, kakor da gre za troje časovnih stopenj v spoznavanju *razdalj*, se pravi sveta in pojavov v njem. V prvem se počutimo še nekoliko bolj domačnostno, v drugem prodirajo osebna spoznanja globlje, v tretjem pa se zdi, kakor da smo se znašli na nekem dnu spoznanj. Vendar pa je ta razvojna linija stilno zelo enotna, spreminja se le avtorjev odnos do sveta, ki postaja ironičen spričo spoznavanja ničnosti, izraz pa ostaja na isti ravni. V tem nastaja določen razmik, določena neuglašenost.

Voglova poezija je filozofsko analitična. Pesnik razstavlja, secira svoj miselni svet, predstavi svet vrednot v svoji zavesti, pri čemer prihaja do vedno globljih in morda tudi do vedno bolj izzivalnih spoznanj. Svet je sestavljen iz naključij, tudi človekov pojav v svetu je naključje. (Čudno naključje me je spravilo skozi mater). V kakšnem svetu se znajde po naključju rojen človek?

Višjega stvarstva ni.
Nižjega stvarstva ni.
Srednjega stvarstva ni.

V vmesnih prostorih smo le redkokdaj. (Naše priložnosti). In v takšnem svetu se postavlja vprašanje: Kaj torej počnemo? (Jezikovne blodnje). Pesnik daje v drugi pesmi odgovor, ne direkten, pač pa si naslednje jemljemo kot odgovor:

Na svojem intelektualnem nivoju sedim
in bingljam z nogami po zraku. (Pogovori na meji dve)

To je ena možnost in ugotovitev, druga pa je:

Časovne plasti nalagamo
brez smisla in skrbi za sestavo. (Naša lega)

In še druge možnosti so, da namreč »zničujemo razdalje« v sebi. Avtor je kot medij, v katerem se križajo *razdalje*, pojmovanja o svetu, ki se v njem *zničujejo*, dobivajo v zavesti realni pojmovni obseg. Na to linijo je torej ubrana Voglova filozofska poezija: od pridobljenih, morda celo nekoliko čustveno obarvanih pojmovanj, k racionalno prevrednotenim in pretehtanim razdaljam. V sebi in zunaj sebe; pravzaprav zunanje razdalje v sebi.

Veljalo bi se pomuditi še pri nekaterih posameznih pesmih, ki se tega shematiziranega toka samo dotikajo ali pa tudi ne in so zase prav lepe metaforične strukture: Bršljan, Orač, Ko bo potrebno, Izročilo, Don Kihot, Za božjo voljo, in tako naprej. V analitičnem razstavljanju lastne zavesti, kar je prikazano v direktnem opisu ali s podobami, srečujemo sestavine sedanje človekove zavesti, kot groza, strah, izničevanje pomenov posameznih vrednot, neizogibnost smrti in prikrita teža ob tem spoznanju, samota, razkrajajoča samota. Vendar pa nad vsemi temi prvinami prevladuje ustvarjalni red, izražen v izbrušenem

stilu, ki ostaja, kot rečeno, na dognani ravni. Čim bolj se poglobljajo spoznanja, tem bolj gresta snov in stil narazen. Kaj lahko iz tega nastane? Nihče ni prerok v domovini!

Pesnik bo s svojim delom na to vprašanje zanesljivo odgovoril. O tem nas prepričuje predvsem stilna izbrušenost njegove filozofske orientirane poezije, ki ni hrupna in ne izzivalna, pač pa se v svojih okvirih giblje zanesljivo in samosvoje.

Francè Vurnik

LIKOVNA UMETNOST

SODOBNA SLOVENSKA LIKOVNA UMETNOST. V razgibanem razstavnem življenju na slovenskem ozemlju in v zadnjih nastopih naših umetnikov zunaj ožjih mej (zagrebška razstava jugoslovanske grafike, Debenjakova razstava v galeriji sodobne umetnosti prav tam in mednarodni bienale risbe na Reki z vsemi priznanji za naše ustvarjalce) se prav gotovo kažejo umetniška prizadevanja, kolikor jih možnosti pač dopuščajo; gre za neke vrste aktivizacijo, ne v smislu negativnega prestiža, temveč si likovniki kratko in malo prizadevajo za priznanjem delovanja, za zaupanje v svojo ustvarjalnost — takšno, kakršna pač je — to je brez večjih pretresov v srednji generaciji (Vladimir Lakovič), kjer je očitna tudi premik v stagnacijo s posluhom samó za dekorativno funkcijo (France Slana) oziroma v ustaljene, moderno koncipirane plastične rešitve (France Rotar) ali v očitna prizadevanja za opustitev tradicije in s posluhom za aktualna gibanja v svetu (Čadež-Lapajne).

Vstop reprezentančnega prikaza sodobne slovenske umetnosti,* upošteva klasično razdelitev na slikarstvo, plastiko in grafiko, v širši jugoslovanski, pravzaprav izbrani prostor — kar je v bistvu druga povojna predstavitev te vrste — naj bi torej nosil s seboj močne valorizacijske količnike. O podrobnejšem pregledu imen razstavljalcev in njihovih eksponatov, se pravi na kratko o konceptu prikaza najboljših ustvarjalnih dosežkov, je bilo v jugoslovanskem tisku izrečeno (poleg konvencionalnih, nebistvenih, brezosebnih zapisov) dovolj kritičnih misli, ki terjajo pri nas potrditve oziroma zavrnitve, ne aprioristične v enem ali drugem primeru, temveč smiselne in utemeljene ugotovitve.

Predvsem se je treba zamisliti ob tem — in zato, da bi se (žal, prepozno) izognili marsikateri pikri napisani pripombi — da se nismo enakovredno odzvali in soočili naših dosežkov na isti ravni, kot je to (bolj ali manj uspešno) opravil prikaz povojne hrvatske ali pred nekaj leti srbske umetnosti (oziroma katerega Ljubljana pravzaprav šele pričakuje). Pri tem nimam v mislih zaprašene zgodovinske, svečane prireditve; kajti kljub temu da naj bi Beograd in Zagreb že videla oziroma spremljala naš dosedanji razvoj (prek padcev in vrhov), bi bilo potrebno — povojni čas je dovolj dolg in že dozorel — ovred-

* Ob razstavi, ki jo je Moderna galerija najprej predstavila v beograjskem Muzeju sodobne umetnosti in zagrebški Moderni galeriji, nato pa v Ljubljani: avtorji Batič, Bernik, Boljka, Borčić, Čadež-Lapajne, Černe, Debenjak, Hozo, Jakac, Jaki, Jemec, Kiar, Meško, A. G. Kos, Kregar, Makuc, Mihelič, Planinc, Pogačnik, Pregelj, Rotar, Slana, Stupica, Šubic, Suštaršič, Tihec, D. Tršar, Zelenko s 137 deli.